

Peremhelyzetben 2.

A „Hét falu – egy hálózat” Peremhelyzetű falvak összefogása három kistérség határán c. projekt második adatfelvételének eredményei

Összegző tanulmány
2014

Tartalomjegyzék

Összefoglaló	3
Bevezetés.....	4
1. A „Hét falu – egy hálózat” projekt	5
2. A célcsoport általános jellemzői az adatfelvétel alapján.....	6
2.2. A 2012-es és a 2014-es minta	7
2.3. A célcsoport főbb jellemzői 2014-ben.....	7
3. Távol a munkától... - foglalkoztatás, munkanélküliség, segélyezés	9
3.1. A megkérdezettek gazdasági aktivitásának jellemzői	10
3.2. Tartós munkanélküliség – kirekesztődés a munka világából.....	11
3.3. Közfoglalkoztatás.....	11
3.4. Segélyek, segélyezés.....	12
4. Diszkrimináció – hátrányok a mindennapokban	13
5. A társadalmi integráció elemei: közösségi aktivitás és részvétel	14
5.1. Települési- közösségi „ügyek”	14
5.2. Helyi társadalmi integráció – tagság és részvétel	15
6. Részvétel és értékelés: a „Hét falu – egy hálózat” projekt	17
6.1. Találkozás, kapcsolat a program munkatársaival.....	17
6.2. A „Hét falu” közösségi házak ismertsége, látogatottsága és értékelése	18
6.3. A program tevékenységeinek, szolgáltatásainak igénybevétele és értékelése	20
7. A mélyszegénységben élők háztartásainak főbb jellemzői.....	23
7.1. A minta általános jellemzői	23
7.2. Szegénység és nélkülözés az élet különböző területein.....	25
8. Gyerekek részvétele a „Hét falu – egy hálózat” programban.....	28

Összefoglaló

A „Hét falu – egy hálózat” Peremhelyzetű falvak összefogása három kistérség határán (TÁMOP 5.1.3-09/2-2010-0015) című projekt 2011. november 1. és 2014. június 30. között valósult meg a „Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért” TÁMOP 5.1.3-as konstrukció keretében. A projekt akcióterületéhez hét heves megyei település tartozott: Bükkszentmárton, Egerbakta, Hevesaranyos, Sirok, Szajla, Szúcs, Terpes. Négy fő tevékenységcsoportja volt a közösségi szolgáltató terek létrehozása és működtetése (1); a mélyszegénységben élők helyzetének javítása (2); a helyi humán erőforrás fejlesztése (3) és a helyi társadalomfejlesztés (4). A tevékenységek az egyes személyek életesélyeit igyekeztek javítani, valamint közösségi eszközökkel próbálták enyhíteni a kirekesztődést, az elszigeteltséget. A projekt központi irányát azok a közösségi házak jelentették, amelyeket mind a hét településen létrehoztak és működtettek.

A projekt megvalósítói vállalták, hogy „mélyszegénységben élő” potenciális célcsoportjuk körében két adatfelvételt végeznek (2012-ben és 2014-ben). A 2014-es adatfelvétel során összesen 1217 fő került a mintába. Közülük 995 fővel az első körben (2012) is készült kérdőív, így a 2014-es (egyéni) minta 82 százalékban megegyezik az első felméréssel. A helyi projektek elsődleges (mélyszegénységben élő) célcsoportjába a 18-64 éves korosztály tartozott (a 2014-es minta 93% aktív korú, 18-64 éves). A megkérdezettek kétharmada roma. A válaszadók iskolai végzettsége általánosságban nagyon alacsony. A munkaerő-piaci esélyeket jelzi, hogy a 18-64 évesek negyede foglalkoztatott, harmada regisztrált munkanélküli, további 14 százalékuk közfoglalkoztatott volt a kérdés idején. Négy százalékuk soha nem dolgozott, tizedük több, mint három éve munkanélküli.

A potenciális célcsoportba tartozók túlnyomó többsége minden településen részt vesz valamilyen közösségi programon, eseményen. A projekt ismertsége 2014-ben igen magas: a válaszadók 94 százaléka hallott már a SZETA Egri Alapítványa által megvalósított projektről. A megkérdezettek negyede hetente többször, további 15 százaléka hetente, 17 százaléka havonta találkozott a program szakmai megvalósítóival. A „Hét falu” közösségi házakba a mintába kerültek 15 százaléka hetente többször, további tizede hetente, 16 százalékuk pedig legalább havonta bejárt (ez összesen több száz embert jelent). A 18-64 évesek kétharmada kapcsolatba került a programmal; ez összesen 730 főt jelent. A résztvevők értékelése szerint tizedüknek semmiben, közel kétharmaduknak néhány dologban, negyedének sok mindenben segített a program. A „nem résztvevők” háromnegyedének semmiben nem voltak hasznára a szolgáltatások, de ötödüknek és/vagy családjuknak néhány dologban segítséget jelentett a projekt.

A 2014-es adatfelvételben összesen 616 személlyel készült háztartáskérdőív, így összesen ennyi háztartásról vannak információink. A háztartások 61 százaléka roma, illetve több mint felében nevelnek 18 éven aluli gyereket. A háztartások 40 százalékában az egy főre jutó jövedelem legfeljebb a nyugdíjminimum összegét (28500 Ft) éri el. A családok nélkülözését jelzi az is, hogy felüknél néha előfordul, hogy nem jut pénz élelmiszerre és a lakással kapcsolatos kiadások fedezésére.

A 18 éven aluli gyereket nevelő családok kétharmadában a gyerekek kapcsolatba kerültek a projekt egy vagy több tevékenységével; ez 218 családot jelent. Fontos, hogy a gyerekes háztartások egyaránt tizedében a gyerekek több (négy, illetve hat) projektelemben is érintettek voltak. A legmagasabb azoknak az aránya (17,6%), akiknek gyerekeik két különböző programban/szolgáltatásban vettek részt.

Bevezetés

A „**Hét falu – egy hálózat**” **Peremhelyzetű falvak összefogása három kistérség határán** (TÁMOP 5.1.3-09/2-2010-0015) című projekt 2011. november 1. és 2014. június 30. között valósult meg a „Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért” TÁMOP 5.1.3-as konstrukció¹ keretében. A hét települést érintő, közel hároméves projekt szakmai megvalósítója (a konzorcium vezetője) a Szegényeket Támogató Alap Egri Alapítványa, konzorciumi partnere a Kárpátok Alapítvány – Magyarország volt.²

A megvalósítók pályázatukban vállalták, hogy a projekt kezdetekor és zárása előtt adatfelvételt készítenek annak a mélyszegénységben élő potenciális célcsoportnak a körében, amelyet szolgáltatásaikkal, programjaikkal megcéloztak, illetve elértek. A felmérések célja volt, hogy bemutassák a hét település szegénység és kirekesztés által érintett, veszélyeztetett lakosságának főbb jellemzőit, és – amennyire ez lehetséges – érzékeltessék a projekt tevékenységeinek hatásait. Az első adatfelvétel 2012-ben készült el, az eredményeket összegző tanulmány 1200 fős minta alapján elemzi a hét községben élő célcsoport demográfiai, munkaerő-piaci és jövedelmi helyzetét, vizsgálja iskolai végzettségüket, lakáskörülményeiket, valamint – több kérdés mentén – közösségi érdeklődésüket, aktivitásukat.³ Az induláskor fontos volt felmérni, hogy a potenciális célcsoportba tartozók közül kik, milyen tevékenységekbe, szolgáltatásokba vonhatók be, kiket lehet a projekt indulásakor megszólítani; a kérdések jelentős része akkor erre irányult. A második adatfelvétel – szintén 1200 főt, mintegy 80 százalékban ugyanazokat a személyeket megkeresve – egyfelől megismételte a gazdasági aktivitásra, iskolázottságra, jövedelmi helyzetre, közösségi részvételre vonatkozó kérdéseket, másfelől a „Hét falu – egy hálózat” projektben való konkrét részvételről, illetve a program értékeléséről gyűjtött információkat. Ezeket összegezzük ebben a tanulmányban.

Az 1. fejezet röviden bemutatja a projekt főbb irányait, központi elemeit. A 2. fejezet az adatfelvétel alapján összefoglalja a potenciális célcsoport általános jellemzőit, összehasonlítva azokat a 2012-es eredményekkel. A tanulmány 3. része a „mélyszegénységben élők” gazdasági aktivitását, munkaerő-piaci helyzetét, munkanélküliségét és segélyezési arányait elemzi. Mivel a teljes minta kétharmadát roma megkérdezettek adják, külön rész (4. fejezet) szól a cigányokat érintő hátrányos megkülönböztetéséről. Az 5. fejezet a közösségi érdeklődést és részvételt, a helyi társadalmi beágyazottságot, a 6. fejezet a „Hét falu – egy hálózat” projektben való részvételt és a programelemek értékelését vizsgálja. A 7. fejezet a mélyszegénységben élők háztartásainak bemutatásával, illetve azok jövedelmi helyzetének, lakáskörülményeinek rövid összegzésével foglalkozik. A 8. fejezetben azt tekintjük át, hogy a háztartásokban élő gyerekek milyen arányban vettek részt a projekt különböző szolgáltatásaiban, programjaiban (a szülők válasza alapján).

¹ Lásd erről: <http://melyszegenyseg.hu/fooldal/htmls/>

² A projekt weboldala: <http://szetaeger.hu/index.php/het-falu-egy-halozat/a-projetrol>

³ Az első adatfelvétel eredményeit bemutató tanulmány elérhető itt: http://szetaeger.hu/images/stories/pdf/het_falu_elso_adatfelv_2012.pdf

1. A „Hét falu – egy hálózat” projekt

A „Hét falu – egy hálózat” projekt TÁMOP 5.1.3-as uniós finanszírozású helyi programként valósult meg. (A TÁMOP konstrukció keretében az ország leszakadó térségeiben, hátrányos helyzetű településein további 24 helyi projekt működött 2011-2014 között.) A pályázati felhívás szerint a konstrukció célja volt „az egymásba fonódó területi és társadalmi hátrányok következményeinek, a szegénység mélyülésének, újratermelődésének és területi terjedésének mérséklése, továbbá a mélyszegénységben élők integrációjának előmozdítása azzal az eszközrendszerrel, amelyet a szociális és közösségi munka, a lakosság aktív részvételén alapuló tervezés együtt nyújthat”⁴.

Ezt a célkitűzést szem előtt tartva (és a pályázati útmutatóban meghatározott tevékenységekhez igazodva) a „Hét falu – egy hálózat” projekt négy fő tevékenységcsoport mentén valósult meg: 1. Községi szolgáltató terek létrehozása és működtetése; 2. A mélyszegénységben élők helyzetének javítása; 3. Helyi humán erőforrás fejlesztés; 4. Helyi társadalomfejlesztés.

A projekt akcióterületéhez hét heves megyei település tartozott: Bükkszentmárton, Egerbakta, Hevesaranyos, Sirok, Szajla, Szúcs, Terpes (1. térkép). A hét község lakónépessége összesen 5500 fő a 2011-es népszámlálás szerint. Az alig 1500 fős Egerbakta az Egri kistérséghez (és az Egri járáshoz) tartozik. Sirok (1883 fő), Szajla (583 fő) és Terpes (224 fő) a hátrányos helyzetű Pétervásárai kistérség (és a járás) része. Bükkszentmárton (315 fő), Hevesaranyos (627 fő) és Szúcs (397 fő) egy harmadik kistérségben, a belpátfalvaiakban találhatóak. (A közigazgatási rendszer átalakításával Hevesaranyos és Szúcs az egri járáshoz kerültek.)

1. térkép: A projekt akcióterületéhez tartozó települések

A projekt számos olyan szolgáltatást és programot nyújtott (pl. ügyfélfogadás, tanácsadás, képzés, tréning, klubok, tanfolyamok, civil műhelyek, kerekasztalok, szabadidős-közösségi programok, kirándulások, tanoda foglalkozások) a mélyszegénységben élő családoknak (felntteknek és gyerekeknek), amelyek segítették képzettségi szintjük emelését, iskolai előmenetelüket,

⁴ Pályázati felhívás, Községi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért. 2. komponens http://palyazat.gov.hu/download/30488/P%C3%A1ly%C3%A1zati_felh%C3%ADv%C3%A1s_513_2_100929_IH%5B1%5D.pdf

tájékozottságuk javítását, érdekérvényesítő képességük erősítését. A projekt egyes elemei hozzájárultak ahhoz, hogy a szegények be tudjanak kapcsolódni a település történéseibe, interakcióba kerüljenek a helyi döntéshozókkal, szakemberekkel, valamint – folyamatos szakmai támogatással, felkészítéssel – részt vegyenek saját közösségeik megszervezésében, fejlesztésében. **Összességében; a tevékenységek egyrészt az egyes személyek életesélyeit igyekeztek javítani, másrészt közösségi eszközökkel próbálták enyhíteni a kirekesztődést, az elszigeteltséget.**

A „Hét falu – egy hálózat” projekt központi irányát azok a közösségi házak jelentették, amelyeket mind a hét településen létrehozta és működtettek⁵. („A settlement-típusú házak „folyamatos nyitva tartással (hétköznap 9–17 óra között) fogadták az ügyfeleket, de esténként és hétvégeken is helyet adtak különböző programoknak. A settlementek alacsonyküszöbű szolgáltatásokat (elsősorban szociális ügyintézés, információnyújtást és tanácsadást) biztosítottak, az igénybevételnek nem voltak feltételei.”⁶) A szakmai vezető – más programokra vonatkozó, de a „Hét falu – egy hálózat” projektre is érvényes – megfogalmazása szerint „a projektekben a humánerőforrás-fejlesztés kiemelt feladat, hiszen a szakemberek részleges vagy végleges kivonulása után ez az egyetlen módja a fejlődés fenntarthatóságának. (...) {a munkatársak} társadalmi erőforrásként definiálják magukat, tehát folyamatosan bővülő tudásuk és gyakorlati tapasztalatuk erőforrás lehet mások számára, továbbá ők képezik azt a hidat, amely összeköti a mélyszegénységben élő embereket a különböző erőforrásokkal.”⁷

2. A célcsoport általános jellemzői az adatfelvétel alapján

2.1. Az adatfelvételtől

A projekt megvalósítói vállalták, hogy „mélyszegénységben élő” potenciális célcsoportjuk körében két adatfelvételt végeznek. Már a projekt tervezésekor, a pályázati anyag benyújtásakor meg kellett határozni, hogy az akcióterületen (a hét településen, különböző ismérvek alapján) mennyien élnek „mélyszegénységben”, közülük hány főt vonnak be a projektbe, és hányat kérdeznek meg a felmérés során. A „mélyszegénységben élők” definícióját a pályázati útmutató tartalmazta. Eszerint azok tekinthetők mélyszegénységben élőknek, akik a következő négy feltétel közül legalább kettőnek megfeleltek: 1. legalább három éve munkanélküliek, illetve ezen idő alatt legfeljebb közfoglalkoztatásban vettek részt; 2. legfeljebb az iskola 9–10. osztályát végezték el, ami mellett esetleg nem piacképes szakképzettséget vagy OKJ-s szakképesítést szereztek; 3. aktív korú inaktívak; 4. kettőnél több gyereket nevelnek.

A SZETA Egri Alapítványa a pályázat tervezésekor (2010-ben) a rendelkezésre álló adatok és helyi információk alapján 1100-1200 főre, a hét település lakosságának mintegy ötödére becsülte azoknak a számát, akik a meghatározás szerint „mélyszegénységben élőknek” számítottak. Ebből kiindulva vállalták azt, hogy két, az előzetes becslések szerint közel teljes körű (de nem reprezentatív), 1200-1200 főt megkérdező adatfelvételt készítenek az akcióterületen (18 éven felüli személyekkel készült kérdőív). A **második felmérés (2014)** kérdőívének első része a kért demográfiai

⁵ A TÁMOP projekt zárása után mind a hét közösségi ház további működtetése biztosított az „Észak-Magyarországi settlement hálózat” c., a Norvég Civil Támogatási Alap által finanszírozott projekt keretében.

⁶ Kósa Eszter (szerk.) (2014) Áttekintés a szegénységben élők társadalmi befogadását célzó fejlesztésekről. Készült a „Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért program szakmai koordinációja” keretében. 26. o. http://melyszegenyseg.hu/dokumentumok/dokumentumtar_tartalma/TAMOP513_szoc_modszertani_edok.pdf

⁷ Farkas Zsuzsanna (2011): Közösségfejlesztés, mint a cigánytelepek, cigány közösségek integrációs lehetősége. In: Budai István, Nárai Márta (szerk.): Közösségi munka. Társadalmi bevonás. Integráció. Szöveggyűjtemény. Győr: Széchenyi István Egyetem, 145. o.

http://szm.sze.hu/images/e_kiadvanyok/kozossegi_munka_tarsadalmi_bevonas_es_integracio/kozossegi_munka_tarsadalmi_bevonas_es_integracio_vegleges.pdf

helyzetéről, gazdasági aktivitásáról, iskolai végzettségéről, közösségi aktivitásáról, illetve a „Hét falu – egy hálózat” projektben való részvételéről szolt. A második rész a kérdezett háztartásának jellemzőire (gyerekek száma, gyerekek részvétele a projektben, jövedelmi helyzet, lakáskörülmények, szubjektív szegénység, eladósodás) kérdezett rá. **Az elemzés így alapvetően az egyéni mintára összpontosít (mivel a projekt célcsoportját a személyek jelentették), ugyanakkor vannak vázlatos ismereteink a „mélyszegénységben élők” családjainak életminőségéről is.**

2.2. A 2012-es és a 2014-es minta

A 2012-es felmérés keretében több mint 1200 fővel készült kérdőív, de – adathiányok miatt – 1182 megkérdezett személy válaszait elemezte az első adatfelvételt összegző tanulmány. **A 2014-es adatfelvétel során összesen 1217 fő került a mintába. Közülük 995 fővel az első körben (2012) is készült kérdőív, így a 2014-es (egyéni) minta 82 százalékban megegyezik az első felméréssel (1. táblázat).** (A két év alatt 195 fő esett ki a megkérdezettek közül.) Az első mintavételben a megkérdezettek településenkénti száma arányos volt a falvak lakosságának számával és a „mélyszegénységben élők” becsült létszámával. A 2014-es adatfelvétel is ezt a módszert követte, így a válaszadók településenkénti száma és aránya közel azonos a két mintában. Továbbá a megkérdezett személyek lakóhely szerinti megoszlása közel tükrözi az akcióterület lakónépességének települések közötti megoszlását. (Kivétel ez alól Sirok, amelynek esetében a lakónépesség akcióterületen belüli aránya 13 százalékponttal magasabb, mint a megkérdezettek megoszlásában.) (1. táblázat).

1. táblázat: A települések lakónépessége (2011) és a mintába került személyek száma és megoszlása településenként (2014, 2012)

Település	Lakónépesség (2011)*		Megkérdezettek (2014)		Megkérdezettek (2012)	
	száma, fő	megoszlása, %	száma, fő	megoszlása, %	száma, fő	megoszlása, %
Bükkshzentmárton	315	5,6	97	8,0	89	8,0
Egerbakta	1483	26,9	298	24,5	294	25,0
Hevesaranyos	627	11,4	171	14,1	169	14,0
Sirok	1883	34,2	261	21,4	260	22,0
Szajla	583	10,6	160	13,1	158	13,0
Szúcs	397	7,2	143	11,8	132	11,0
Terpes	224	4,1	87	7,1	80	7,0
Összesen	5512	100,0	1217	100,0	1182	100,0

* Forrás: KSH, Népszámlálás, 2011.

2.3. A célcsoport főbb jellemzői 2014-ben

A pályázati útmutató alapján a helyi projektek elsődleges (mélyszegénységben élő) célcsoportjába a 18-64 éves korosztály tartozott. Az indikátorok szintjén ők voltak „elszámolhatók”. Ugyanakkor a célcsoportot a helyi projektek (ahogy a „Hét falu – egy hálózat” program is tette) bővítették, hiszen nem húzható éles határ akkor, amikor 18 éven aluli gyerekek és fiatalok, vagy éppen 64 éven felüliek csatlakoznak egy-egy szolgáltatáshoz vagy programhoz. **A 2014-es adatfelvétel 1217 megkérdezettjének 93 százaléka aktív korú (esetünkben 18-64 éves) (2. táblázat).** **A személyi minta elemzésekor elsősorban erre az „aktív korú”⁸ korcsoportra fókuszálunk, „leválogatva” a 64 éven felülieket (ezt minden esetben jelezzük).**

⁸ A hivatalos statisztikában a 15-64 éves, vagy a 15-74 éves korcsoport számít gazdaságilag aktív korúnak.

2. táblázat: A megkérdezettek száma és a 18-64 évesek száma és aránya településenként

Település	Meggkérdezettek száma, fő	Meggkérdezett 18-64 évesek	
		száma, fő	aránya, %
Bükkszentmárton	97	84	86,6
Egerbakta	298	288	96,6
Hevesaranyos	171	159	93,0
Sírok	261	232	88,9
Szajla	160	154	96,3
Szúcs	143	138	96,5
Terpes	87	82	94,3
Összesen	1217	1137	93,4

A hét települést összevonva a megkérdezettek nemek szerinti megoszlása közel azonos: 47,5 százalékuk férfi, 52,5 százalékuk nő. A megkérdezettek 15 százaléka a 18-24 éves, közel kétharmada (63%) a 25-54 éves, további 15 százaléka az 55-64 éves korcsoportba tartozik. A 64 éven felüliek (nem aktív korúak) aránya 7 százalék. A 2014-es minta korcsoportonkénti megoszlása szinte megegyezik a 2012-es eredményekkel (3. táblázat).

3. táblázat: A megkérdezettek száma és megoszlása korcsoportok szerint, teljes minta (2014, 2012)

Korcsoport	Meggkérdezettek (2014)		Meggkérdezettek megoszlása (2012), %
	száma, fő	megoszlása, %	
18-24 éves	180	14,8	15,5
25-54 éves	770	63,3	65,2
55-64 éves	187	15,4	14,3
64 éven felüli	80	6,6	5,0
Összesen	1217	100,0	100,0

A cigány népesség – a hét község roma lakosságának arányaihoz képest is – erősen felülreprezentált a mintában. Ennek oka, hogy a projekt mélyszegénységben élő célcsoportjába túlnyomó többségben romák tartoztak. A falvak cigány lakosságának becsült arányai 15-35 százalék közöttiek; a mintába ennél mintegy kétszer nagyobb arányban kerültek be romák (Sírok esetében négyszeres a felülreprezentáltság). **A 2014-es adatfelvételben a megkérdezettek közel kétharmada (64,5%, 779 fő) vallotta magát romának** (10 esetben nem válaszoltak erre a kérdésre). Ez azt is jelenti, hogy a potenciális célcsoportba tartozók egyharmada, akik szintén szegények, nem cigányok. (A 2014-ben mért roma arány pontosan megegyezik a 2012-es eredménnyel; akkor a válaszadók 64,6%-a volt cigány.) A mintában Szajlán a legmagasabb (83,8%), Egerbaktán a legalacsonyabb (57,9%), a többi településen 59-68 százalék közötti a romák aránya (4. táblázat).

4. táblázat: A roma népesség száma, a roma megkérdezettek száma és aránya településenként

Település	Roma népesség becsült aránya*, %	Magukat romának vallók	
		száma, fő	aránya, %
Bükkszentmárton	25	60	61,9
Egerbakta	30	172	57,9
Hevesaranyos	35	116	68,2
Sírok	15	161	61,9
Szajla	35	134	83,8
Szúcs	35	85	62,0

Település	Roma népesség becsült aránya*, %	Magukat romának vallók	
		száma, fő	aránya, %
Terpes	35	51	59,3
Összesen	25	779	64,5

*Forrás: helyi szakértői becslések

Nem meglepő, hogy **a megkérdezettek iskolai végzettsége általánosságban nagyon alacsony**, hiszen ez volt a pályázati útmutatóban meghatározott „mélyszegénységben élők” definíciójának egyik eleme. Az 1211 válaszadó 15 százaléka a nyolc osztályt sem végezte el, több mint felük nyolc (esetleg 9-10) osztályos végzettséggel rendelkezik. Ötödüknek van szakmunkásképző vagy szakiskolai bizonyítványa, 8 százalékuk érettségizett, a diplomások aránya pedig kevesebb, mint 2 százalék (1,7%, ugyanennyien mondták, hogy a kérdés idején még tanultak) (5. táblázat). (Ha csak az aktív korúakat tekintjük, akkor sem kedvezőbb a helyzet, illetve nincs érzékelhető különbség.) 2012-ben hasonló volt a helyzet, de valamivel több volt az általános iskolai bizonyítvánnyal nem rendelkezők (19%) és kevesebb a nyolc osztályt elvégzők (47,7%) aránya. Két évvel korábban viszont közel kétszer annyian (3,1%) tanultak, mint 2014-ben (5. táblázat).

5. táblázat: A megkérdezettek iskolai végzettsége, teljes minta (2014, 2012)

Iskolai végzettség	Megkérdezettek (2014)		Megkérdezettek megoszlása, (2012), %
	száma, fő	megoszlása, %	
Nyolc osztály alatt	183	15,1	19,0
Nyolc (9-10.) osztály	639	52,8	47,7
Szaktanulmányok/szakiskola	251	20,7	21,1
Érettségi	96	7,9	8,1
Diploma	21	1,7	1,0
Jelenleg tanul	21	1,7	3,1
Összesen	1211	100,0	100,0

3. Távol a munkától... - foglalkoztatás, munkanélküliség, segélyezés

A pályázat „mélyszegénységben élő” definíciójának egyik eleme a tartós munkanélküliség, illetve a legalább 3 éve tartó állátlanság, ami alatt legfeljebb a közfoglalkoztatásban való részvétel jöhet szóba. Így nem véletlen, hogy mintánkban magas a munkanélküliek, illetve az inaktívak aránya.

Előljáróban a hivatalos statisztikákról: a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) 2014. augusztusi adatai szerint Szúcsón a legmagasabb a munkanélküliségi ráta (20,8%), de nem sokkal jobb a helyzet a megyeszékhelytől (Egertől) 10 kilométerre fekvő Egerbaktán (17,5%) és Bükkzentmártonban (15,8%) sem. A munkanélküliek aránya (a 15-64 éves korosztály létszámához viszonyítva) Hevesaranyoson (13%), Szajlán (11,8%) és Terpesen (12,3%) is 10 százalék feletti, ami – a helyi tapasztalatok alapján – a valóságosnál sokkal jobb helyzetet jelez. Munkaerő-piaci szempontból Sirok van a legkedvezőbb helyzetben, ahol a munkanélküliségi ráta mindössze 7 százalék. A hét falu közül Sirok az egyetlen, amelynek mutatója a Heves megyei átlag (7,2%) alatt van. A többi településen másfél-szer-háromszor rosszabb a helyzet, mint a megyében. (Az országos rátánál pedig kétszer-háromszor magasabbak a hét község mutatói; kivétel ez alól Sirok.) (6. táblázat).

6. táblázat: A munkavégző korú népesség száma, munkanélküliségi ráta a hét településen, 2014. augusztus

Település	Munkavállalási korú (15-64 éves népesség), fő	Munkanélküliségi ráta (relatív mutató*), %	Az országos átlaghoz viszonyított aránya
Bükkszentmárton	202	15,8	2,7
Egerbakta	1053	17,5	3,0
Hevesaranyos	437	13,0	2,3
Sírok	1268	7,0	1,2
Szajla	380	11,8	2,1
Szúcs	313	20,8	3,6
Terpes	122	12,3	2,1
Heves megyei átlag	-	7,2	1,3
Országos átlag	-	5,6	1,0

Forrás: NFSZ, Településsoros adatok.

http://www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=nfsz_stat_telepulessoros_adatok_201408

*A nyilvántartott álláskereső a munkavállalási korú népesség %-ában.

3.1. A megkérdezettek gazdasági aktivitásának jellemzői

Az adatfelvétel alapján csak **az aktív korúak (esetünkben a 18-64 évesek), azaz a projekt célcsoportjába tartozók gazdasági aktivitását vizsgáljuk a hét települést összevonva**. Eszerint a megkérdezettek közel negyede (23,2%) volt foglalkoztatott a kérdés idején. Alig kevesebb, mint harmaduk (30,2%) regisztrált munkanélküli, 3 százalékuk nem regisztrált munkanélküli, további 14 százalékuk közfoglalkoztatott volt (7. táblázat). Összevetésként: a 2012-es mintában valamivel kevesebb (18%) volt a foglalkoztatottak és jóval magasabb a regisztrált (54%) és a nem regisztrált (12%) munkanélküliek aránya. Ennek oka lehet a munkanélküli ellátások és segélyek szűkítése, a rendszerbe kerülés és maradás feltételeinek szigorítása, illetve az, hogy a közfoglalkoztatás rendszerébe való belépésnek nincs alternatívája. A regisztrált munkanélküliek aránya 2012-2014 között több mint 20 százalékponttal csökkent, ami egyértelműen a közfoglalkoztatás kiterjesztésének következménye.

Nem mellékes az sem, hogy a válaszadók egyaránt tizede gyesen (10,8%) van, illetve nyugdíjas, rokkantnyugdíjas (11,4%). A mélyszegénységben élő, többségében roma emberek időskori kiszolgáltatottságát (korábbi kedvezőtlen munkaerő-piaci pozícióját, vagy annak teljes hiányát) és rossz egészségi állapotát jelzi, hogy a nyugdíjasok között az öregségi nyugdíjasok aránya mindössze 3 százalék, a rokkantnyugdíjasoké viszont 8 százalék. (A teljes mintában 15% a legidősebb, 55-64 éves korcsoport aránya.) (Az egyéb kategóriába soroltuk azokat, akik ápolási díjban részesülnek, tartósan betegek, fogyatékosak, vagy a kérdés idején tanultak; arányuk összesen 7,5%) (7. táblázat).

7. táblázat: A 18-64 évesek száma és megoszlása gazdasági aktivitás szerint, %

Gazdasági aktivitás	A válaszadók	
	száma, fő	megoszlása, %
Foglalkoztatott	261	23,2
Regisztrált munkanélküli	340	30,2
Nem regisztrált munkanélküli	34	3,0
Közfoglalkoztatott	156	13,9
Gyesen, gyeden van	122	10,8

Gazdasági aktivitás	A válaszadók	
	száma, fő	megoszlása, %
Nyugdíjas, rokkantnyugdíjas	128	11,4
Egyéb	84	7,5
Összesen	1125	100,0

3.2. Tartós munkanélküliség – kirekesztődés a munka világából

A fenti adatok alapján összességében tehát **a megkérdezettek alig negyede (23%) dolgozik a nyílt munkaerőpiacon** (rendelkezik valamennyi és valamennyire kiszámítható munkajövedelemmel). Az összehasonlítás csak korlátozott, de Magyarországon a 15-64 éves népesség foglalkoztatási rátája 2014 második negyedévében ennek majdnem háromszorosa, 62 százalék volt.⁹ (Igaz, a mutató tartalmazza a közfoglalkoztatottakat is.)

A mintában a 18-64 évesek harmada (32,7%) aktív korú inaktív: nem foglalkoztatott és nem regisztrált munkanélküli, így mindenképpen távol van a nyílt munkaerőpiactól. A 18-64 évesek 4 százaléka soha nem dolgozott, 12 százalékuk pedig több, mint három éve munkanélküli (8. táblázat).) Ezzel együtt a hét településen a nyilvántartott álláskeresőknek sincs komoly esélye kilépni a munkanélküliségből vagy a közmunkából. Ezt jelzi, hogy a kérdés idején regisztrált munkanélküliek több mint tizede (12,5%) még soha nem dolgozott. További közel 40 százalékuk (38,5%) legfeljebb egy éve, tizedük (9%) két-három éve, és szintén majdnem 40 százalékuk (39,9%) több mint három éve munkanélküli (8. táblázat). Ezek olyan hosszú időtávok, amelyek – külső beavatkozás, intenzív szolgáltatások nélkül - szinte lehetetlenné teszik a munkaerőpiac elérését, illetve egyértelművé teszik a munka világából történő kirekesztődést. A munkalehetőségek folyamatos szűkülését bizonyítja, hogy a 2012-es mintában még „csak” 22 százalék volt a legalább három éve munkanélküliek aránya. Ugyanakkor ez az a terület, amelyre a helyi projektek a legkevésbé (vagy egyáltalán nem) képesek hatni (és ebben az állami szociálpolitika egyáltalán nem segíti őket).

8. táblázat: „Mikor dolgozott utoljára?” A regisztrált munkanélküliek és az összes 18-64 éves megoszlása, %

Mikor dolgozott utoljára	Munkanélküliek megoszlása, %	Összes 18-64 éves között, %
Soha	12,5	3,9
Legfeljebb 1 éve	38,5	11,8
2-3 éve	9,0	2,8
Több mint 3 éve	39,9	12,3
Nem vonatkozik rá a kérdés	-	69,3
Összesen	100,0	100,0
Válaszadók száma (N, fő)	340	1116

3.3. Közfoglalkoztatás

A 2012-es mintában a 18-64 évesek 12 százaléka volt közfoglalkoztatott a kérdés idején, és 16 százalékuk mondta azt, hogy az előző évben (2011-ben) dolgozott közmunkásként. (2011 októberében a Pétervársárai kistérségben is elindult a Belügyminisztérium Startmunka mintaprogramja, amely a „Hét falu – egy hálózat” projekt települései közül Sirokot, Szajlát és Terpest érintette.¹⁰) **A 2014-es adatfelvétel alapján 14 százalék a közfoglalkoztatottak aránya a 18-**

⁹ KSH Stadat. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlfoo2.html

¹⁰ Lásd erről: Kistérségi Startmunka mintaprogramok indultak Hevesben. <http://2010-2014.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/kozfoglalkoztatasi-helyettes-allamtitkarsag/hirek/kistersegi-startmunka-mintaprogramok-indultak-hevesben>

64 éves korcsoportban. A magukat romának vallók 16 százaléka, a nem cigányok egytizede dolgozott közmunkásként a kérdezés idején. (Az összevetés csak korlátozott lehet, de sokkal kisebb mértékű az emelkedés 2012-2014 között, mint amit a közfoglalkoztatás kiterjesztése országosan okozott az elmúlt években, és amely alapján a hét községben feltételezhető volt a közmunkások számának és arányának növekedése.)

A megkérdezettek több mint tizedének alapesetben tehát napi 8 órás munkáért alig több, mint nettó 50 ezer forint a bére (ami persze nagymértékben behatárolja az egész család jövedelmi helyzetét. 2014-ben a közfoglalkoztatottak túlnyomó többsége (94%-a) napi nyolc órában dolgozott, a többiek napi 4-6 órás munkát végeztek (így bérük is kevesebb). A közmunka bizonytalanságát, a közfoglalkoztatottak kiszolgáltatottságát jelzi, hogy mintánkban több mint felüknek (51,8%) négy-hat hónapos, közel negyedüknek (22,6%) csak egy-két hónapos szerződésük volt. Utóbbival közel megegyező azoknak az aránya (23,9%), akik 7-11 hónapos szerződéssel dolgoztak. A kis elemszám miatt csak korlátozott a megállapítás: a közfoglalkoztatottak több mint kétharmada (71,8%) nyolc osztályos végzettségű, tizedük (9%) az általános iskolát sem végezte el. További ötödük (19,2%) rendelkezik középiskolai végzettséggel (szakmunkásképző/szakiskolai bizonyítvánnyal vagy érettségivel) (9. táblázat).

9. táblázat: A közfoglalkoztatottak megoszlása iskolai végzettség szerint, %

Iskolai végzettség	Közfoglalkoztatottak megoszlása, %
Nyolc osztály alatt	9,0
Nyolc (9-10.) osztály	71,8
Szakmunkásképző/szakiskola	14,7
Érettségi	4,5
Diploma	2,5
Összesen	100,0
Válaszadók száma (N, fő)	156

3.4. Segélyek, segélyezés

A célcsoport összetételéhez képest viszonylag alacsony a különböző központi (nem önkormányzati) segélyekben részesülők száma és aránya. Nem meglepő, hogy a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban (fht) részesülők aránya a legmagasabb; a megkérdezett 18-64 évesek ötöde (21,6%) részesül ebben a segélyben. (A cigányok körében 25%, a nem cigányok esetében 14% az arány.) Ők azok, akik nem dolgoznak közfoglalkoztatottként, nyilvántartott álláskereső, és így havi „jövedelmük” mindössze 22 800 forint. Családjuk helyzetét az is megnehezíti, hogy a jogszabály szerint egyidejűleg egy családban csak egy fő jogosult fht-ra. A munkanélküliek korábbi instabil és kedvezőtlen munkaerő-piaci pozícióját és tartós munkanélküliségét jelzi, hogy álláskeresői járadékban (amely a foglalkoztatás megszűnése után csak három hónapig jár) a válaszadók mindössze 3,4 százaléka részesül. A rendszeres szociális segélyt a 18-64 évesek 6 százaléka kapja; ők nem jogosultak fht-ra, így közmunkára sem. (A segély egy főre jutó átlagos összege 25 300 Ft volt 2012-ben.¹¹) Jelentősebb még (8,5%) a közgyógyellátásban részesülők aránya; ők tartós betegséjük miatt jogosultak erre a támogatásra (10. táblázat).

¹¹ KSH Stadat. www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fsporob.html

10. táblázat: A különböző segélyekben, ellátásokban részesülő 18-64 évesek száma és aránya

Segély, ellátás típusa	A segélyben részesülők	
	száma, fő	aránya, %
Álláskeresési járadék	38	3,4
Foglalkoztatást helyettesítő támogatás	245	21,6
Rendszeres szociális segély	67	5,9
Időskorúak járadéka	8	0,7
Fogyatékosági támogatás	20	1,8
Közgyógyellátás	96	8,5
Egyéb	12	1,4

4. Diszkrimináció – hátrányok a mindennapokban

A „Hét falu – egy hálózat” projekt mélyszegénységben élő potenciális és tényleges célcsoportjának jelentős része roma. Ezért fontos annak vizsgálata, hogy **milyen hátrányokkal jár a mindennapokban a cigány származás**. Ebben az esetben nem szűkítjük a mintát a 18-64 éves korcsoportra, hiszen a diszkrimináció a többieket is érintheti. Emlékeztetőül: a 2014-es adatfelvételben az összes megkérdezett közel kétharmada (64,5%, 779 fő) vallotta magát romának. Ezért sem mindegy, hogy a válaszadók tapasztaltak-e hátrányos megkülönböztetést. (Egy korábbi, 2009-es nemzetközi felmérés szerint, a magyarországi romák 62 százaléka szenvedett el hátrányos megkülönböztetést a felmérés készítése előtti egy évben. A vizsgált hét ország közül csak Csehországban volt magasabb az arány, mint nálunk.¹²)

A kérdőív öt területre vonatkozóan kérdezett rá arra, hogy a magukat cigánynak vallók tapasztaltak-e diszkriminációt. A válaszadók több mint ötöde (22,3%) munkahelyén, 15 százaléka szórakozóhelyen vált áldozatává hátrányos megkülönböztetésnek. (A korcsoportok szerinti elemzés jelentős eltéréseket mutat: a 18-24 évesek és a 25-54 évesek 22-25 százaléka, az 55-64 év közöttiek 17 százaléka, míg a 64 éven felüliek 7 százaléka szenvedett el diszkriminációt munkahelyén.) Szórakozóhelyen a fiatalok azok, akiket már megkülönböztettek, hiszen elsősorban ők járnak ilyen helyekre (csak úgy, mint a nem cigány fiatalok): a 18-24 évesek közel negyede (22%), a 25-54 évesek 16 százaléka, míg az 55-64 évesek 3 százaléka jelezte ezt. Alacsonyabb, de nem elhanyagolható azoknak az aránya, akiket közfoglalkoztatás során (3,7%), gyerekük óvodájában, iskolájában (6,7%) vagy az önkormányzatnál (5,4%) diszkrimináltak (11. táblázat).

11. táblázat: Ha roma, érte-e hátrány... (az igennel válaszolók száma és aránya)

Érte-e hátrány...	Az igennel válaszolók		Összes válaszadó száma (100%), fő
	száma, fő	aránya, %	
munkahelyen	173	22,3	776
közfoglalkoztatás során	28	3,7	764
gyerek óvodájában, iskolájában	52	6,7	773
önkormányzatnál	42	5,4	779
szórakozóhelyen	114	14,7	778
egyéb helyen	7	1,0	732

A hat területet (az „egyéb” kategóriával együtt) összevonva összesen 233 fő mondta azt, hogy tapasztalt már hátrányos megkülönböztetést. Több mint felüket (51,1%) egy területen, harmadukat

¹² Lásd erről: European Union Minorities and Discrimination Survey. Data in Focus Report. The Roma. European Union Agency for Fundamental Rights. 2009. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/413-EU-MIDIS_ROMA_EN.pdf

kettő (32,6%), további 16 százalékukat három vagy több területen diszkriminálták már. Összességében **a mintába bekerült romák közel harmada (29,9%) érzékelte élete során azt, hogy származása miatt munkahelyen, közintézményben, szórakozóhelyen vagy az élet egyéb területén hátrány éri.**

5. A társadalmi integráció elemei: közösségi aktivitás és részvétel

5.1. Települési- közösségi „ügyek”

A potenciális célcsoportba tartozók közösségi részvételét, integráltságuk szintjét nem csak a 18-64 éves, hanem az összes megkérdezett esetében vizsgáljuk (ahogy tette ezt a 2012-es elemzés is). Egyaránt mintegy ötödük mondta azt, hogy komolyan érdeklik településének (21,6%) és szűkebb környezetének, lakóközösségének (22,7%) ügyei, dolgai. Hasonló az arányuk azoknak, akik egyáltalán nem foglalkoznak ezekkel (24,6%, illetve 29%), a válaszadók fele (53,8%, illetve 48,3%) pedig „néha tájékozódik” ezekről a kérdésekről (12. és 13. táblázat). (A 2012-es felmérés szerint a válaszadók harmadát komolyan érdekelték településük és közösségük ügyei, de jóval kevesebben voltak azok, akik legalább néha tájékozódtak ezekben a „dolgokban”).

A településeket – a minta jellege miatt csak korlátozott érvényűen – összehasonlítva az látszik, hogy Hevesaranyoson és Szúcscon vannak a legtöbben azok (arányuk 30% feletti), akiket komolyan érdekelnek a település és a szűkebb környezet dolgai. A legalacsonyabb szintű aktivitás mindkét kérdés esetében Egerbaktát és Szajlát jellemzi (12. és 13. táblázat).

12. táblázat: „Érdeklík-e a település dolgai, ügyei?”, teljes minta megoszlása, településenként

Település	Soha nem foglalkozom ezzel	Néha tájékozódok ezekről	Komolyan érdekelnek	Összesen	Válaszadók száma, fő
Bükkszentmárton	19,6	60,8	19,6	100	97
Egerbakta	27,9	56,5	15,6	100	294
Hevesaranyos	24,4	45,2	30,4	100	168
Sirok	33,8	46,2	20,0	100	260
Szajla	8,1	74,4	17,5	100	160
Szúcs	20,4	47,9	31,7	100	142
Terpes	28,7	48,3	23,0	100	87
Teljes minta	24,6	53,8	21,6	100	1208

13. táblázat: „Érdeklík-e a lakóközösségének, szűkebb környezetének dolgai, ügyei?” teljes minta megoszlása, településenként

Település	Soha nem foglalkozom ezzel	Néha tájékozódok ezekről	Komolyan érdekelnek	Összesen	Válaszadók száma, fő
Bükkszentmárton	21,6	56,7	21,6	100	97
Egerbakta	35,0	48,5	16,5	100	297
Hevesaranyos	26,2	38,7	35,1	100	168
Sirok	37,1	41,7	21,2	100	259
Szajla	8,1	75,0	16,9	100	160
Szúcs	27,3	42,7	30,1	100	143
Terpes	39,1	36,8	24,1	100	87
Teljes minta	29,0	48,3	22,7	100	1211

5.2. Helyi társadalmi integráció – tagság és részvétel

A mélyszegénységben élőkre nem jellemző, hogy részt vesznek helyi kezdeményezésekben, tagjai lennének különböző formális és informális közösségeknek. Ehhez sem információik, sem erőforrásaik nincsenek. (Ráadásul a tagságnak, a részvételnek gyakran anyagi vonzatai is vannak.) A „Hét falu – egy hálózat” projekt többek között a társadalmi kirekesztésnek ezt a dimenzióját igyekezett enyhíteni különböző tevékenységeivel.

A 2014-es teljes mintában a négy felsorolt közösség, csoport közül a legnagyobb arányban civil szervezeteknek tagjai a válaszadók. **A megkérdezettek tizede (9,4%) tagja civil szervezetnek, egyesületnek.** Ez közel kétszerese a 2012-es arálynak (4,9%) (14. táblázat). Mivel a „Hét falu – egy hálózat” projekt keretében mind a hét településen hoztak létre egyesületeket a helyiek (jellemzően, de nem kizárólag mélyszegénységben élők) bevonásával, ez az emelkedés a program eredményének tekinthető. (Ezt erősíti, hogy a megvalósítás időszakában más civil szervezetek nem alakultak a falvakban, és az, hogy a 2014-es és a 2012-es minta 80%-ban azonos.) A projekt fontos iránya volt, hogy rendszeres, települési szintű civil műhelyek megszervezésével, a lokális problémák és lehetőségek átgondolásával olyan egyesületeket hozzanak létre, amelyek később – egy ideig szakmai háttérsegítséggel, majd önállóan – képesek legyenek fenntartani a megkezdett fejlesztési folyamatokat. Ezek az informális, majd formális szervezetek segítik a mélyszegénységben élők aktivizálását, közösségi részvételük és helyi integráltságuk megalapozását, erősítését. Települési szinten vizsgálva: 2012 és 2014 között egyedül Sirokban esett vissza (3 százalékponttal) azoknak az aránya, akik tagjai civil szervezetnek. (Ebben a községben nem új egyesület jött létre, hanem egy már létező szervezetet kellett újrászervezni, lendületbe hozni.) A másik hét községben – a korlátozott összehasonlíthatósággal együtt, de – emelkedtek az arányok. Szajlán, Szúcson és Terpesen a legnagyobb mértékű (7-13 százalékpontos) a növekedés, a tagsági arányok így 2014-ben 11-16 százalékosak (15. táblázat).

A másik három csoport (zenekar, együttes; sportklub, focicsapat; klub, közösség, társaskör) esetében nincsenek ilyen mértékű változások 2012-2014 között sem az összevont mintát, sem az egyes településeket vizsgálva. Összességében a klubok, társas körök tagjainak aránya a kétszeresére nőtt 2012-2014 között, de ez az utóbbi évben is csak 4 százalékos arányt jelent. Zenekarnak, együttesnek a megkérdezettek 1,6 százaléka (2012-ben 2%-a), sportklubnak, focicsapatnak 2,6 százaléka (2012-ben 2,7%-a) tagja (14. táblázat).

14. táblázat: Tagja-e, szeretne-e tagja lenni... az igen és a „szeretne” válaszok aránya, teljes minta (2014, 2012)

Közösség, csoport típusa	Tagja-e, szeretne-e tagja lenni, 2014		Összes válaszadó, (N, fő), 2014	Tagja-e, szeretne-e tagja lenni, 2012	
	igen, %	szeretne, %		igen, %	szeretne, %
Zenekarnak, együttesnek	1,6	3,3	1214	2,0	8,8
Sportklubnak, focicsapatnak	2,6	2,7	1215	2,7	8,7
Klubnak, közösségnek, társas körnek	4,0	2,0	1215	2,0	14,6
Civil szervezetnek	9,4	1,3	1214	4,9	8,8

15. táblázat: Tagja-e... az igen válaszok aránya, teljes minta, településenként

Település	Zenekarnak, együttesnek	Sportklubnak, focicsapatnak	Klubnak, közösségnek, társas körnek	Civil szervezetnek	
				2014	2012
Bükkszentmárton	1,0	3,1	2,1	10,3	6,8
Egerbakta	2,7	1,3	2,7	5,4	4,4
Hevesaranyos	2,9	8,2	9,9	7,6	7,7
Sírok	1,5	1,5	3,1	8,1	5,4
Szajla	0,0	1,3	2,5	11,3	4,0
Szúcs	0,7	2,1	3,5	16,1	3,1
Terpes	0,0	2,3	4,6	14,9	1,3
Teljes minta	1,6	2,6	4,0	9,4	4,9

A közösségi részvétel szintjét, elterjedtségét néhány program, esemény kapcsán mérte a kérdőíves felmérés (ahogy a 2012-es is.) Ezek szerint a falunap a legnépszerűbb rendezvény; ezt a megkérdezettek 42,8 százaléka mindig, további 39 százaléka ritkán, de látogatja. A sorban a közösségi programok, rendezvények következnek, amelyeken a megkérdezettek harmada (33,8%) mindig, 41,2 százaléka legalább ritkán részt vesz. Hasonló a gyerekek óvodai, iskolai programjainak látogatottsági aránya: a válaszadók közel harmada (31,7%) mindig, további negyede (24,5%) ritkán, de elmegy ezekre. Sporteseményekre a megkérdezettek tizede (9,8%) mindig, ötöde (18,8%) ritkán jár. Az önkormányzat és a roma nemzetiségi önkormányzat ülésein a válaszadók 8-9 százaléka szokott (mindig vagy ritkán) részt venni; ez nem tekinthető rossz aránynak (16. táblázat).

A 2012-es eredményekhez képest a 2014-es minta nem mutat javulást; nem járnak most többen a felsorolt rendezvényekre, eseményekre, mint két évvel korábban. Sőt, a falunapon és a közösségi programokon mindig résztvevők aránya 20, illetve 14 százalékpontot csökkent. Mindez annak ellenére, hogy a „Hét falu – egy hálózat” projekt a hét település mindegyikén számos közösségi programot szervezett és valósított meg rendszerint a helyi közösségek jelentős részét megszólítva. Tehát a közösségi programokon „mindig résztvevők” arányának csökkenése meglepő. Ugyanakkor 2012-höz képest (23,8%) jelentősen nőtt a „ritkán résztvevők” aránya (41,2%). 2014-ben kevesebben vannak azok is, akik azt válaszolták, hogy nincsenek ilyen programok a faluban (0,6%) (16. táblázat); 2012-ben az arány 2,5 százalék volt.

16. táblázat: Részt szokott-e venni... teljes minta

Program, esemény	Részt szokott-e venni...				Összesen, %	Összes válaszadó, (N, fő), 2014
	Igen, mindig	Ritkán	Soha	Nincs ilyen a faluban		
Falunapon	42,8	39,0	13,6	4,6	100,0	1214
Közösségi programon, rendezvényen	33,8	41,2	24,5	0,6	100,0	1214
Óvodai, iskolai programokon	31,7	24,5	43,6	0,3	100,0	1148
Sporteseményeken	9,8	18,8	58,6	12,8	100,0	1210
Önkormányzat ülésein	2,4	6,3	90,3	1,1		1215
Roma nemzetiségi önkormányzat ülésein	3,2	5,5	79,3	11,9	100,0	1215

A teljes mintában nyolcvan százalék feletti (81,8%) azok aránya, akik mindig vagy ritkán részt vesznek *falunapon*. Ezt minden tapasztalat megerősíti, mivel gyakran a falunap az egyetlen olyan települési szintű rendezvény, amely „mindenkinek” szól, és ingyenes. Ezekre (az évi egyszeri) rendezvényekre rendszerint a mélyszegénységben élők és a cigány családok is eljárnak. Az egyes településeken 70-90 százalék körüli a falunapra járók aránya; az egyetlen kivétel ez alól Sírok, ahol

a válaszadók csak kétharmada (64%) szokott elmenni arra (17. táblázat). Közösségi programokon, rendezvényeken a megkérdezettek háromnegyede (75%) mindig vagy ritkán részt vesz; ez igen magas arány (ami 2012-2014 között 3,5 százalékpontot emelkedett). (Kérdés, hogy a válaszadók mit értettek közösségi programok alatt.) Településenként vizsgálva: 2012-2014 között négy községben (Bükkszentmárton, Egerbakta, Sirok, Szajla) nőtt az arány (közülük háromban 10-17 százalékponttal). Ezzel szemben Hevesaranyoson kismértékben (2 százalékponttal), Szúcscon (ahol aktív a helyi egyesület, vannak már pályázati projektjeik) és Terpesen 10-15 százalékponttal csökkent a közösségi programokon résztvevők aránya (17. táblázat). A közösségi részvételnek ez a mutatója mindenestre összességében kedvező: **a „mélyszegénységben élő” (potenciális) célcsoportba tartozók túlnyomó többsége minden településen részt vesz (különböző gyakorisággal) valamilyen közösségi programon, eseményen.** Óvodai, iskolai programokra a megkérdezettek több mint fele (56,2%) szokott eljárni. Arányuk Szajlán a legmagasabb (77,7%), Sirokban a legalacsonyabb (38,6%). Sporteseményekre a mintába kerülők kevesebb, mint harmada (28,6%) megy el; az arány településenként 25-49 százalék között változik, de kirívóan alacsony a szúcsi arány (4,2%) (17. táblázat).

17. táblázat: Részt szokott-e venni... (a mindig és ritkán válaszok összevont aránya, %), teljes minta, településenként

Település	Falunapon	Óvodai, iskolai programokon	Sport-eseményeken	Közösségi programon, rendezvényen	
				2014	2012
Bükkszentmárton	76,3	70,8	48,5	86,6	69,7
Egerbakta	88,9	49,5	33,7	78,8	76,2
Hevesaranyos	84,8	65,8	44,4	74,3	76,3
Sirok	64,3	38,6	18,6	64,1	50,6
Szajla	94,4	77,7	25,2	88,1	77,8
Szúcs	79,7	44,8	4,2	67,1	79,4
Terpes	89,7	70,9	34,5	71,3	86,3
Teljes minta	81,8	56,2	28,6	75,0	71,4

6. Részvétel és értékelés: a „Hét falu – egy hálózat” projekt

A 2012-es felmérés során (a projekt kezdeti szakaszában) azt kérdezték a „mélyszegénységben élő” potenciális célcsoport tagjaitól, hogy megkereshetik-e őket az induló program szolgáltatásaival. A megkérdezettek (1182 fő) 96 százaléka igennel válaszolt. (Ez 1133 főt jelent, akik közül 2014-ben 995 főt ismét érintett az adatfelvétel.) **A „Hét falu – egy hálózat” projekt ismertsége 2014-ben igen magas: a válaszadók 94 százaléka mondta azt, hogy hallott már a SZETA Egri Alapítványa által megvalósított projektről.** (A romák 96%-a, a nem cigányok 89%-a hallott a programról.)

6.1. Találkozás, kapcsolat a program munkatársaival

A teljes minta tizede (10,3%) még soha nem találkozott a projekt munkatársaival; a 18-64 éves korcsoportra (a potenciális célcsoportra) szűkítve, az arány 8,7 százalékra csökken. **A megkérdezettek negyede (24,4%) hetente többször, további 15 százaléka hetente, 17 százaléka havonta találkozott a program szakmai megvalósítóival.** A válaszadók egyharmada (33,3%) szintén került már kapcsolatba a szakemberekkel, de ritkábban, mint havonta.

A munkatárssal még soha nem találkozó aránya a legnépesebb községében, Sirokban (1883 fő) kiugróan magas (32,6%), és itt a legalacsonyabb azok aránya, akik hetente többször is kapcsolatba

kerültek a projektben dolgozókkal (8,1%). Ugyanakkor a második legnagyobb faluban, Egerbaktán (1483 fő) mindössze 3,1 százalék azok aránya, akik soha nem találkoztak még „hét falu” munkatárssal. Alacsony viszont a szakemberekkel hetente többször találkozó aránya (13%). A többi településen a munkatársakkal gyakran (hetente többször) kapcsolatba kerülők aránya 21-42 százalék között változik, illetve Bükkzentmártonban ennél jóval magasabb (63,5%). A roma válaszadóknak csak 6,7 százaléka, a nem cigányoknak 16,8 százaléka nem találkozott még soha a projekt munkatársaival. A cigányoknak viszont 28,5 százaléka hetente többször is kapcsolatba került velük; a nem romák körében ez az arány alacsonyabb (16,8%) (18. táblázat).

18. táblázat: „Milyen gyakran találkozott a „Hét falu – egy hálózat” program munkatársaival?”, a válaszadók megoszlása,%, teljes minta, településenként

Település	Még soha	Hetente többször	Hetente	Havonta	Ritkábban	Összesen, %	Összes válaszadó, (N, fő)
Bükkzentmárton	2,1	63,5	11,5	5,2	17,7	100,0	96
Egerbakta	3,8	13,0	14,7	22,9	45,5	100,0	292
Hevesaranyos	10,1	20,8	15,5	25,6	28,0	100,0	168
Sirok	32,6	8,1	7,0	10,9	41,5	100,0	258
Szajla	1,9	42,5	34,4	9,4	11,9	100,0	160
Szúcs	2,1	26,8	9,9	15,5	45,8	100,0	142
Terpes	4,6	36,8	14,9	28,7	14,9	100,0	87
Teljes minta	10,3	24,4	15,0	17,0	33,3	100,0	1203
18-64 évesek	8,7	25,5	15,4	17,3	33,1	100,0	1124
Teljes minta – roma	6,7	28,5	17,4	17,8	29,6	100,0	771
Teljes minta – nem roma	16,8	16,8	10,9	14,9	40,5	100,0	422

6.2. A „Hét falu” közösségi házak ismertsége, látogatottsága és értékelése

Az összes megkérdezett 97 százaléka hallott már a minden községben működő „Hét falu” közösségi házakról (a 18-64 évesek között 98% az arány). (Ezek olyan settlement-típusú, többfunkciós szolgáltató házak és találkozási pontok, amelyek a projekt helyi bázisait jelentik.) A teljes mintában a megkérdezettek közel negyede (23,2%) soha nem járt még a közösségi házban; a települési arányok jelentősen eltérnek egymástól. Bükkzentmártonban és Szajlán a válaszadók kevesebb, mint tizede (7,2%; 5,6%), Egerbaktán, Hevesaranyoson, Szúcsoson és Terpesen negyede (23-26,9%), Sirokban közel harmada (34,2%) soha nem volt még ezekben a közösségi terekben (19. táblázat).

Kedvezőnek tekinthető ugyanakkor, hogy **összességében a megkérdezettek 15 százaléka hetente többször, további tizede (12,2%) hetente, 16 százaléka pedig legalább havonta bejárt a közösségi házba (ez összesen több száz embert jelent).** (Egyharmaduk ritkábban, de látogatta a házat.) A hetente többször bejárók aránya Terpesen a legmagasabb (32,2%), de Hevesaranyoson és Szajlán is 20 százalék körüli. Egerbaktán és Sirokban viszont a válaszadóknak csak 6-9 százaléka látogatta heti rendszerességgel a közösségi házat. A romák között 16 százalék, a nem romák körében 38 százalék azoknak az aránya, akik még soha nem voltak a „Hét falu” közösségi házakban. Ennek megfelelően a cigány válaszadók kétszer olyan magas arányban (17,5%) jártak hetente többször a házba, mint a nem cigányok (9,4%) (19. táblázat).

19. táblázat: „Milyen gyakran volt a „Hét falu” közösségi házban?”, a válaszadók megoszlása,%, teljes minta, településenként

Település	Még soha	Hetente többször	Hetente	Havonta	Ritkábban	Összesen, %	Összes válaszadó, (N, fő)
Bükkszentmárton	7,2	23,7	17,5	10,3	41,2	100,0	97
Egerbakta	26,9	8,8	7,1	16,3	40,8	100,0	294
Hevesaranyos	25,4	18,9	11,8	20,1	23,7	100,0	169
Sírok	34,2	5,8	5,8	12,7	41,5	100,0	260
Szajla	5,6	20,0	30,6	26,9	16,9	100,0	160
Szúcs	23,8	14,7	10,5	11,2	39,9	100,0	143
Terpes	23,0	32,2	12,6	13,8	18,4	100,0	87
Teljes minta	23,2	14,6	12,2	16,2	33,7	100,0	1210
18-64 évesek	21,1	15,3	13,0	16,8	33,7	100,0	1130
Teljes minta – roma	15,5	17,5	15,7	18,8	32,4	100,0	775
Teljes minta – nem roma	37,9	9,4	5,9	11,3	35,5	100,0	425

Az eredmények kedvezőek: **összességében a potenciális célcsoportba tartozók jelentős része, több száz, jellemzően szegénységben élő, roma ember látogatta a közösségi házakat, amelyek számos szolgáltatást nyújtottak számukra** (és az egész település számára). Az, hogy a házakat ennyien igénybe vették, azt valószínűsíti, hogy a „Hét falu – egy hálózat” projekt a szegények elérésében, bevonásában fontos eredményeket ért el. Az is előrelépés, hogy az elszigetelt, tájékozatlan, alacsony aktivitású embereket be tudták vonzani a közösségi házakba. De ennél is fontosabb: így nagyobb esélye nyílt annak, hogy megkezdődhessen a szakmai-fejlesztő munka (különböző formákban és eszközökkel). „A (...) settlement ház az a kiindulási pont volt, ahová a kapcsolatfelvétel, a terepmunka során „bevitték” az embereket, s ha már „bent voltak”, megkezdődhetett velük egyfajta szociális, közösségi munka. Olyan szabad térként értelmezték a közösségi házat, ahol vannak ugyan szervezett programok, de fontosabb, hogy oda bármikor, bárki bemehet. (...) Minden találkozás, „belépés” lehetőséget nyújtott a folyamatos kapcsolattartásra, a különböző problémák megbeszélésére. A közösségi házakban különböző klubok, csoportok működtek (kézműves, ifjúsági klub, praktika klubok), délutánonként a gyerekeket fogadták; ezek fontos eszközei voltak a projekt más tevékenységeibe történő bevonásnak is (pl. pályorientációs tréningek, felzárkóztató és OKJ-s képzések, civil műhely).”¹³

A közösségi házak értékelését 955 fő véleménye alapján tudjuk elemezni (a többiek vagy nem ismerik, vagy nem voltak ezekben a házakban, illetve nem tudtak, nem akartak válaszolni erre a kérdésre). Ezek szerint **a teljes mintában a megkérdezettek több mint háromnegyede (77,2%) hasznosnak, jónak, ötöde (20,8%) közepesnek és mindössze 2 százaléka értelmetlennek, haszontalannak értékelte a „Hét falu” házak tevékenységét.** Az arányokban nincs jelentős eltérés a cigány és a nem cigány válaszadók között, és akkor sem, ha csak a 18-64 éves korcsoportot vizsgáljuk (20. táblázat). A településeket áttekintve: a közösségi házak megítélése Egerbaktán (89,6%), Szajlán (89,6%) és Bükkszentmártonban (82,5%) a legkedvezőbb; ezekben a falvakban a válaszadók 80-90 százaléka szerint hasznosak voltak a házak (és nem voltak olyanok, akik értelmetlennek gondolták működésüket). Hevesaranyoson és Sírokban 70 százalékos, Szúcsdon 62 százalékos a kedvező válaszok aránya. A legrosszabb a terpesi arány: a 224 fős kistelepülésen a megkérdezettek fele

¹³ Kósa Eszter (szerk.) (2014) Áttekintés a szegénységben élők társadalmi befogadását célzó fejlesztésekről. Készült a „Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért program szakmai koordinációja” keretében. 26. o. http://melyszegenyseg.hu/dokumentumok/dokumentumtar_tartalma/TAMOP513_szoc_modszertani_edok.pdf

(51,5) hasznosnak, tizede (9,1%) haszontalannak ítélte a „Hét falu” közösségi házak tevékenységét (20. táblázat).

20. táblázat: A „Hét falu” közösségi házak értékelése, a válaszadók megoszlása,%, teljes minta, településenként

Település	Hasznos, jó	Közepes	Értelmetlen, nem hasznos	Összesen, %	Összes válaszadó, (N, fő)
Bükkszentmárton	82,5	17,5	0,0	100,0	97
Egerbakta	89,6	10,4	0,0	100,0	231
Hevesaranyos	70,0	28,5	1,5	100,0	130
Sírok	70,6	24,9	4,5	100,0	177
Szajla	89,6	10,4	0,0	100,0	154
Szúcs	62,0	35,0	3,0	100,0	100
Terpes	51,5	39,4	9,1	100,0	66
Teljes minta	77,2	20,8	2,0	100,0	955
18-64 évesek	77,1	20,8	2,1	100,0	910
Teljes minta – roma	77,6	20,0	2,4	100,0	670
Teljes minta – nem roma	77,2	22,8	0,0	100,0	276

6.3. A program tevékenységeinek, szolgáltatásainak igénybevétele és értékelése

Az adatfelvétel azt is vizsgálta, hogy a „Hét falu – egy hálózat” projekt nyolc főbb, rendszeres szolgáltatás- és programcsoportját mennyien vették igénybe a megkérdezettek közül. Ebben az esetben csak a 18-64 éves korcsoportra (1137 fő) vonatkoznak az információk, mivel „indikátor szerint” ők jelentik ezekben a tevékenységeknek a célcsoportját. (A megvalósítók azt vállalták, hogy – dokumentálva – összesen 580 „mélyszegénységben” élőt vonnak be a projektbe.)

A nyolc szolgáltatást összevonva: **a 18-64 évesek kétharmada (64,2%) kapcsolatba került a programmal**; egy vagy több (22%-uk két, 19%-uk három) szolgáltatását igénybe vette (21-22. táblázat). **Ez összesen 730 főt jelent**, ami nem kevés (és sokan több programelemben is részt vettek). Ez azt is jelzi, hogy a projektbe ténylegesen bevontak jelentős részét elérte a második adatfelvétel (de van egy csoport, amely részt vett a projektben, viszont nem került be a mintába). A 2012-es és a 2014-es adatfelvételbe is bekerülők 64 százaléka (596 fő), a 2012-es felmérésben nem szereplők 66 százaléka (134 fő) vett részt a projekt egy vagy több szolgáltatásában, programjában. A projektben résztvevők (730 fő) egyaránt közel harmada egy (34,5%), illetve két (30,1%), további 15 százaléka három, ötödük (20,1%) négy vagy több szolgáltatást vett igénybe (21. táblázat). (Utóbbi csoportot megbontva: 10-10% négy, illetve öt-hét programelemben vett részt.)

21. táblázat: A 18-64 évesek részvétele a „Hét falu – egy hálózat” program szolgáltatásaiban, a projektben résztvevők az igénybevett szolgáltatások száma szerint

Igénybe vett szolgáltatások, programok száma	A 18-64 évesek		A projektben résztvevők	
	megoszlása, %	száma, fő	megoszlása, %	száma, fő
Nem vett igénybe	35,8	407	-	-
Egy	22,2	252	34,5	252
Kettő	19,3	220	30,1	220
Három	9,8	111	15,2	111
Négy és több	12,9	147	20,1	147
Összesen	100,0	1137	100,0	730

Az egyes szolgáltatás- vagy programtípusok közül a „Hét falu” közösségi házak ügyfélfogadásán vettek részt a legtöbben: a 18-64 évesek közel fele (48,6%), 552 fő kért segítséget ebben a formában (legalább egyszer, mert a rendszerességről nincs információ). Hasonló az arány (47,9%) a közösségi programok terén, amelyeken összesen 543 fő volt jelen. A következő legnépszerűbb programok a kirándulások, tanulmányutak: a megkérdezettek ötöde (21,6%) kirándult a projekt keretében. A mintába bekerült 18-64 évesek közül 207 fővel (18,2%) kötöttek **egyéni együttműködési szerződést** (ez a projekt egyik fő indikátora volt). Eszerint a szerződéssel rendelkezők közül majdnem mindenki bekerült az adatfelvételbe. (A szerződésben rögzítették az elvégzendő közös lépéseket, feladatokat, az elérendő célokat, amelyek az ügyfél „előrehaladását” segítették. A „pozitív elmozdulás” kimutatása a pályázat kötelező indikátora volt.) Különböző képzéseken, tanfolyamokon, tréningeken a megkérdezett 18-64 évesek szintén közel ötöde (18%), 204 fő vett részt. A rendszeresen megtartott civil műhelyeket és kerekasztalokat a válaszadók tizede (8,9%, 101 fő), a szakmai műhelyeket alig 6 százaléka (65fő) látogatta. Ezek a programelemek – nevükből, jellegükből adódóan – elsősorban a helyben működő civil szervezeteknek és laikus érdeklődőknek, illetve helyi szakembereknek és döntéshozóknak szóltak. Ugyanakkor nyitottak voltak a mélyszegénységben élők számára is, sőt, a projekt ösztönözte azt, hogy közülük is ott legyenek néhányan ezeken a megbeszéléseken. A legalacsonyabb a projekt második szakaszában elindított jogi tanácsadás részvételi aránya (4,8%, 55 fő) (22. táblázat).

Az egyes szolgáltatásokról, programokról nem minden résztvevő adott értékelést, így az értékelők száma elmarad a résztvevők számától (az értékelési arányok 70-80% közöttiek). Ezek alapján **a legkedvezőbb az ügyfélfogadás és a közösségi programok megítélése**: a válaszadók háromnegyede (75,5%, illetve 73,9%) nagyon hasznosnak értékelte ezeket. Utánuk következnek a kirándulások, tanulmányutak, amelyeket a résztvevők fele (51,1%) mondott nagyon hasznosnak, másik felük (48,4%) közepesnek értékelte. A képzések és tréningek esetében többen vannak azok, akik közepes adtak (52,3%), mint azok, akik teljes mértékben elégedettek voltak (45,0%). Ennél a programelemnél a legmagasabb azoknak az aránya, akik „értelmetlennek, haszontalannak” ítélték a szolgáltatást (2,6%). Az egyéni együttműködési szerződéseket a válaszadók 40 százaléka nagyon hasznosnak, 58 százaléka közepesen hasznosnak értékelte (22. táblázat). (A településenkénti részvételi arányokat a 23. táblázat tartalmazza.)

22. táblázat: A „Hét falu – egy hálózat” program szolgáltatásaiban, programjaiban résztvevők aránya, száma és a tevékenységek értékelése, 18-64 évesek

Szolgáltatás, program típusa	Részvételi arány, % (100%=1133-1137)	Résztevők száma, fő	Értékelés				
			nagyon hasznos, jó, %	közepes, %	értelmetlen, haszontalan, %	Összesen, %	Összes értékelő száma, fő (100%)
Egyéni együttműködési szerződés	18,2	207	39,4	58,1	2,5	100,0	160
Ügyfélfogadás	48,6	552	75,5	23,2	1,3	100,0	383
Jogi tanácsadás	4,8	55	40,0	60,0	0,0	100,0	40
Közösségi program	47,9	543	73,9	25,8	0,3	100,0	383
Képzések, tréningek, klubok, tanfolyamok	18,0	204	45,0	52,3	2,6	100,0	151
Civil műhely/kerekasztal	8,9	101	31,7	65,9	2,4	100,0	82
Szakmai műhely	5,7	65	43,6	54,5	1,9	100,0	55
Kirándulás, tanulmányút	21,6	245	51,1	48,4	0,5	100,0	188
Összes programelem	64,2*	730**	-	-	-	-	-

*Az egy vagy több szolgáltatásban résztvevők aránya. ** Az egy vagy több szolgáltatásban résztvevők száma (a több programelemben is résztvevők egyszer vannak számolva.)

23. táblázat: Az egyes szolgáltatásokban, programokban résztvevők aránya és az összes válaszadó száma településenként, 18-64 évesek

Település	Egyéni együttműködési szerződés	Ügyfél-fogadás	Jogi tanácsadás	Közösségi program	Képzések, tréningek	Civil műhely	Szakmai műhely	Kirándulás, tanulmány út	Összes válaszadó száma, fő
Bükkszentmárton	32,1	71,4	8,3	65,5	31,0	11,9	16,7	46,4	84
Egerbakta	14,2	41,7	2,1	35,4	16,7	3,1	2,1	11,8	288
Hevesaranyos	19,5	44,0	13,8	45,3	18,9	12,6	6,9	24,5	159
Sírok	12,5	36,2	1,7	22,4	12,1	6,9	2,2	13,4	232
Szajla	22,7	29,9	7,8	87,0	21,4	13,0	5,2	23,4	154
Szúcs	13,8	57,2	1,4	63,0	14,5	13,0	7,2	27,5	138
Terpes	31,7	56,1	2,4	50,0	23,2	11,0	13,4	34,1	82
Összesen (18-64 évesek)	18,2	48,6	4,8	47,9	18,0	8,9	5,7	21,6	1137

Egy szubjektív összefoglaló kérdés is vonatkozott a projekt „hatásának” mérésére („Összességében segített-e valamit a Hét falu program önnek és családjának?”). Az eredményeket itt nem csak a projektben résztvevők körében, hanem a teljes mintában és a 18-64 évesek között is vizsgáljuk, mivel a család, a szűkebb környezet, a szomszédság által közvetve ők is érintettek lehetnek. Ezt a feltevést erősíti, hogy a teljes mintában a válaszadók (1205 fő) közel fele (44,9%) mondta azt, hogy „néhány dologban” segített neki és/vagy családjának a program. További 18 százalékuk szerint „sok mindenben”, több mint harmaduk (35,2%) szerint semmiben nem volt hasznukra a projekt. Ha csak a 18-64 éves korcsoportot tekintjük, az arányok hasonlóak (24. táblázat).

24. táblázat: „Összességében segített-e valamit a Hét falu program önnek és családjának?”, teljes minta és a 18-64 évesek

Mennyiben segített a projekt?	Teljes minta		18-64 évesek (célcsoport)	
	megoszlása, %	válaszadók száma, fő	megoszlása, %	válaszadók száma, fő
Semmiben	35,2	424	32,8	369
Néhány dologban	44,9	541	46,4	523
Sok mindenben	17,6	212	18,4	207
Megváltoztatta az életét	2,3	28	2,4	27
Összesen	100,0	1205	100,0	1126

A potenciális célcsoport (18-64 évesek) körében külön is megnéztük a projekt valamely elemében résztvevők (összesen 725 válaszadó) és nem résztvevők (összesen 401 fő) válaszait. Ezek szerint **a résztvevők tizedének (9,4%) semmiben, közel kétharmadának (61%) néhány dologban, negyedének (26,1%) sok mindenben segített a „Hét falu – egy hálózat” program.** További 4 százalékuk mondta azt, hogy a program „megváltoztatta az életét”. **A „nem résztvevők” háromnegyedének (75,1%) semmiben nem voltak hasznára a szolgáltatások, de ötödüknek (20,2%) és/vagy családjuknak néhány dologban segített a projekt** (25. táblázat).

A roma résztvevők körében 8 százalék, a nem roma résztvevők között 13 százalék azoknak az aránya, akik számára semmilyen segítséget nem jelentett a program. Mindkét csoport közel kétharmadának (61%) viszont néhány dologban hasznára vált. A cigányok 27 százaléka, a nem cigányok 23 százaléka mondta azt, hogy a projekt sok mindenben segítette őket és családjukat (26. táblázat).

25. táblázat: „Össességében segített-e valamit a Hét falu program önnek és családjának?”, 18-64 évesek közül a projektben résztvevők és nem résztvevők száma és aránya

Mennyiben segített a projekt?	Résztevők (összesen 730 fő)		Nem résztvevők	
	megoszlása, %	válaszadók száma, fő	megoszlása, %	válaszadók száma, fő
Semmiben	9,4	68	75,1	301
Néhány dologban	61,0	442	20,2	81
Sok mindenben	26,1	189	4,5	18
Megváltotta az életet	3,6	26	0,2	1
Összesen	100,0	725	100,0	401

26. táblázat: „Össességében segített-e valamit a Hét falu program önnek és családjának?”, 18-64 évesek közül a roma és nem roma résztvevők száma és aránya

Mennyiben segített a projekt?	Roma résztvevők		Nem roma résztvevők	
	megoszlása, %	válaszadók száma, fő	megoszlása, %	válaszadók száma, fő
Semmiben	7,9	43	13,4	23
Néhány dologban	61,1	333	61,0	105
Sok mindenben	27,2	148	23,3	40
Megváltotta az életet	3,9	21	2,3	4
Összesen	100,0	545	100,0	172

Össességében; a „**Hét falu – egy hálózat**” projekt a különböző szolgáltatásokban, programokban **résztevők tizedének** – saját megítélésük szerint – **semmilyen nem tudott segítséget nyújtani**. Ugyanakkor **a résztvevők közel 90 százaléka azt mondta, hogy valamilyen mértékben hasznos volt számára a program.** (A roma résztvevők körében nem sokkal, de kedvezőbbek a megítélések, mint a nem cigány résztvevők között.)

7. A mélyszegénységben élők háztartásainak főbb jellemzői

7.1. A minta általános jellemzői

A 2014-es adatfelvételben összesen 616 személlyel készült háztartáskérdőív, így összesen ennyi háztartásról, családról vannak információink. (A 2012-es felmérés 552 háztartás adatait tartalmazta.)

A 2011-es népszámlálás alapján a projekt helyszínének hét településén összesen 2266 háztartás élt, a „lekérdezési arány” így 27 százalékos (616 háztartásról van kérdőívünk). A mintába került háztartások települések közötti megoszlása szinte megegyezik a 2012-es arányokkal. A népszámlálás adataiból számolva a háztartások települések közötti megoszlása és a minta megoszlása öt település esetén közel azonos (2-3 százalékpontos eltérésekkel). Sirok esetében viszont alulreprezentált (a népszámlálás alapján a háztartások 37%-a, a mintában csak 23%-a siroki), Szúcs esetében pedig felülreprezentált (7% a 13% ellenében) a minta (27. táblázat).

27. táblázat: Háztartások és családok száma (2011), a háztartások száma és megoszlása a mintában településenként

Település	Háztartások, 2011*		Családok száma*	Háztartások		Háztartások megoszlása a mintában, 2012, % (100%=552)
	száma, db	megoszlása, %		száma a mintában, db	megoszlása a mintában, %	
Bükkszentmárton	130	5,7	87	53	8,6	8,5
Egerbakta	548	24,1	418	140	22,9	23,6
Hevesaranyos	267	11,7	180	84	13,6	13,8
Sírok	849	37,4	554	142	23,0	21,2
Szajla	231	10,2	159	78	12,6	13,4
Szúcs	150	6,6	100	79	12,8	12,3
Terpes	91	4,1	60	40	6,5	7,2
Összesen	2266	100,0	1558	616	100,0	100,0

Forrás: KSH, Népszámlálás, 2011.

A megkérdezett háztartások 61 százaléka (375 háztartás) roma, 39 százaléka (237 háztartás) nem roma. (A személyi mintában 64,5% a roma válaszadók aránya.) Az összes háztartást tekintve 15 százalékos az egyszemélyes, 23 százalékos a kétszemélyes háztartások aránya. A háztartások további ötöde (19,3%) háromszemélyes, és 44 százalékukban élnek négyen vagy többen. A cigány háztartások között fele akkora az egyszemélyes háztartások aránya (11,7%), mint a nem roma háztartások körében (19,4%). Előbbieknek felük (51,7%), utóbbiaknak ennél jóval kisebb része (30,4%) négy vagy többszemélyes háztartás (28. táblázat).

28. táblázat: A háztartások létszáma, roma és nem roma háztartások száma, megoszlása

Háztartás nagysága	Háztartások		Roma háztartások		Nem roma háztartások	
	megoszlása, %	száma, db	megoszlása, %	száma, db	megoszlása, %	száma, db
Egyszemélyes	14,6	90	11,7	44	19,4	46
Kétszemélyes	22,7	139	18,4	69	28,7	68
Háromszemélyes	19,3	119	18,1	68	21,5	51
Négy és többszemélyes	43,5	268	51,7	194	30,4	72
Összesen	100,0	616	100,0	375	100,0	237

Az összes megkérdezett háztartás több mint felében (52,6%, 324 háztartás) nevelnek 18 éven aluli gyereket. Ez mintegy 20 százalékponttal magasabb, mint a 2011-es országos arány (39%)¹⁴, aminek oka egyértelműen a minta összetétele (mélyszegénységben élők). A mintába került háztartások ötöde (21,4%) egygyerekes, 16 százaléka kétgyerekes, tizedük (9,6%) háromgyerekes, és további 6 százalékukban él négy vagy több kiskorú gyerek (29. táblázat). Csak a gyerekes háztartásokat tekintve: kétötödük egygyerekes, és közel 30-30 százalékuk kétgyerekes, illetve három és több gyereket nevel. (Utóbbiak aránya szintén 20 százalékponttal magasabb a 2011-es országos aránynál (12%)¹⁵; ez ismét csak a minta következménye.) A gyerekes háztartások 71 százaléka roma, 29 százaléka nem roma. Előbbi családok körében 61 százalék (145 háztartás), utóbbiak között 39 százalék (92 háztartás) a gyerekesek aránya. A roma háztartásokban több gyereket nevelnek, közöttük magasabb a sokgyerekesek aránya, mint a nem cigány családokban (29. táblázat).

¹⁴ KSH Népszámlálás, 2011.

http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/haztartas/05_02_02_01_04.xls

¹⁵ KSH Népszámlálás, 2011. 2.2.1.4. táblázat.

29. táblázat: Az összes és a roma, nem roma háztartások száma és megoszlása a 18 éven aluli gyerekek száma szerint

Háztartás nagysága	Háztartások		Roma háztartások		Nem roma háztartások	
	megoszlása, %	száma, db	megoszlása, %	száma, db	megoszlása, %	száma, db
Nincs gyerek	47,4	292	38,7	145	61,2	145
Egygyerekes	21,4	132	21,9	82	20,7	49
Kétgyerekes	16,1	99	18,1	68	12,7	30
Háromgyerekes	9,6	59	13,1	49	4,2	10
Négy és többgyerekes	5,5	34	8,3	31	1,3	3
Összesen	100,0	616	100,0	375	100,0	237
Gyerekes háztartások összesen	52,6	324	61,3	145	38,8	92

7.2. Szegénység és nélkülözés az élet különböző területein

Jövedelmi helyzet

A háztartások átlagos havi nettó jövedelme – a kérdezettek válasza alapján – 116 700 forint volt. Ez – a háztartástagok létszámával számolva – havi 42 500 forint egy főre jutó jövedelmet jelent (30. táblázat). (A 2012-es mintában 108 000 Ft volt a háztartások átlagjövedelme, 35 100 Ft az egy főre jutó jövedelem.) Az egy főre jutó jövedelem két év alatt nominálértéken 20 százalékos emelkedést mutat, amely nem jelenti azonban azt, hogy vásárlóértéke, reálértéke is nőtt volna (az infláció miatt).

A 2014-es adatfelvételben a háztartások 40 százalékában az egy főre jutó jövedelem legfeljebb a nyugdíjminimum összegét (28500 Ft) éri el, így a 616 háztartás közül 245 „abszolút szegénynek” mondható. A háztartások alsó ötödében (18%) az egy főre jutó jövedelem 20 ezer forint alatt marad, és a minta felső ötödében lépi át a 60 ezer forintot. (Országosan az egy főre jutó átlagos jövedelem 83 000 Ft volt 2012-ben.¹⁶)

A roma háztartásokban 117 900 forint az átlagos havi bevétel, a nem cigány háztartásokban ennél háromszor kevesebb (37 700 Ft). Az egy főre jutó jövedelem viszont a roma családokban már csak 37 700 forint, a nem roma családokban 50 200 forint. A gyerekes háztartások havi átlagos bevétele (131 000 Ft) meghaladja a nem gyerekesekét (100 600 Ft), de a gyerekek száma, a háztartás nagysága miatt előbbiek körében mindössze 30 800 forint, utóbbiak között 55 500 forint az egy főre jutó jövedelem. Az „abszolút szegénységben” élő háztartásokban az egy főre jutó átlagos jövedelem 20 ezer, a kategóriába nem tartozók esetében ennek majdnem háromszorosa (57 000 Ft) (30. táblázat).

30. táblázat: A háztartások átlagos nettó havi és egy főre jutó jövedelme háztartástípusok szerint

Háztartás	Háztartások átlagos havi nettó jövedelme, Ft	Egy főre jutó havi nettó jövedelem, Ft	Válaszadó háztartások száma, db
Roma	117 900	37 700	375
Nem roma	114 900	50 200	237
Gyerekes	131 000	30 800	324
Nem gyerekes	100 600	55 500	292
„Abszolút szegény”	85 500	20 500	245
Nem „abszolút szegény”	137 300	57 000	371
Összes háztartás	116 700	42 500	616

¹⁶ KSH Stadat. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zhcoo6b.html

Szubjektív szegénység

A háztartások 40 százaléka tehát abszolút szegénységben él a 2014-es adatfelvétel alapján (2012-ben ez az arány 51% volt). A magukat teljes mértékben szegénynek tartók („szubjektív szegények”) aránya szintén csökkent 2012-2014 között (33%-ról 17%-ra), ugyanakkor a családjukat közepesen szegénynek tartók aránya 65 százalékról 73 százalékra emelkedett. A 2014-es mintában a háztartások tizede (9,8%) egyáltalán nem szegény (a válaszadók megítélése szerint) (31. táblázat).

A három évvel ezelőtti helyzetet valamivel kedvezőtlenebbül ítélik meg a megkérdezettek: 16 százalékuk úgy érezte, három évvel ezelőtt egyáltalán nem voltak szegények (szemben a jelenlegi helyzetre vonatkozó 9,8%-os aránnyal). A magukat teljes mértékben szegénynek tekintők aránya a jelenlegi és a három évvel korábbi helyzet között szinte változatlan (31. táblázat). A cigány családok körében 3 százalékponttal magasabb a magukat telje mértékben, illetve ugyanennyivel alacsonyabb a családot egyáltalán nem szegénynek tartók aránya, mint a nem roma háztartások között. Az abszolút szegénységben élő családok negyede (235 háztartás), a nem abszolút szegények 15 százaléka tartja családját teljes mértékben szegénynek.

31. táblázat: Hova sorolná be családját/háztartását? Milyen volt a helyzetük három évvel ezelőtt?, a háztartások száma és megoszlása

A család...	Jelenlegi helyzet		Három évvel ezelőtt	
	Háztartások		Háztartások	
	száma, db	megoszlása, %	száma, db	megoszlása, %
teljes mértékben szegény	102	16,9	110	18,3
közepesen szegény, „megélnék valahogy”	444	73,4	395	65,6
egyáltalán nem szegény	59	9,8	97	16,1
Összesen	605	100,0	602	100,0

Amire nem jut pénz...

A háztartások nélkülözését jelzi, hogy felüknél (45%) néha előfordul, hogy nem jut pénz élelmiszerre és a lakással kapcsolatos kiadások, a rezszi fedezésére. Gyógyszerre a háztartások több mint harmadának (37,3%) „néha nem jut pénz”. Azoknak a háztartásoknak az aránya, amelyeknek soha nem jut ezekre a kiadásokra, 3-4 százalék. A megkérdezett családok negyedében (26,3%) néha előfordul, hogy nem jut pénz a gyerekek óvodai, iskolai költségeire, és 5 százalék azoknak az aránya, akiknél soha nincs pénz erre. Legtöbbször (46,6%) a kikapcsolódást nem engedhetik meg maguknak, de ebben az esetben viszonylag magas (21,1%) azoknak az aránya, akiknek „lenne rá, de nem költenek erre” (32. táblázat).

32. táblázat: Elő szokott-e fordulni mostanában, hogy nem jut pénz?, háztartások megoszlása

Nem jut pénz...	Nem fordul elő	Néha előfordul	Soha nem jut erre	Lenne rá, de nem költenek erre	Összesen	Összes válaszadó háztartás, db
élelmiszerre	52,2	45,3	2,5	0,0	100,0	609
rezsire	51,6	45,5	2,8	0,2	100,0	610
gyógyszerre	57,3	37,3	3,8	1,7	100,0	606
óvodai, iskolai költségekre	63,5	26,3	5,1	5,1	100,0	395
kikapcsolódásra	17,6	14,7	46,6	21,1	100,0	558

Eladósodás

A mintába került háztartások rossz anyagi helyzetét tükrözi eladósodottságuk kiterjedtsége és mértéke: **kétharmaduknak van felhalmozott adóssága**. A skála széles a néhány ezer forintos kölcsönöktől a milliós tartozásokig. (Utóbbiak jellemzően nem lakáshitelt jelentenek, mivel ez a társadalmi csoport ilyen típusú banki hiteleket nem nagyon tudott felvenni.) Az adóssággal rendelkező háztartások (344) tartozásainak átlagos összege 812 ezer forint. A roma háztartások átlagos tartozása 100 ezer forinttal több (846 000 Ft), mint a nem romáké (746 000 Ft).

Anyagi segítség

Nem csak a szegénységben élők körében, hanem más társadalmi csoportokban is fontos, mennyire működnek a segítséget, biztonságot jelentő szűkebb és tágabb kapcsolatrendszerek. A mélyszegénységben élők számára még fontosabb, hogy szükség esetén (anyagi) segítséget tudjanak kérni. Ezek olyan stratégiák, amelyek többnyire működnek a szegény közösségekben, ugyanakkor, minthogy a közösségben mindenki szegény, az erőforrások végesek. A kérdőív arra kérdezett rá, hogy ha elfogy a család pénze, kihez tudnak segítségért fordulni a válaszadók.

Összességében **a háztartások 42 százaléka (259 háztartás) senkitől nem tud ilyen esetben segítséget kérni**. A kapcsolatrendszerek szűkösségének és a család, a rokonok, a szomszédok hasonló helyzetének következménye, hogy a háztartások 38 százaléka csak egyetlen, tizedük (13%) két „forrásra” számíthat. A többieknek (7%) van ennél kicsivel kiterjedtebb, működő kapcsolathálójuk (ők 3-5 „forráshoz” fordulhatnak). A háztartások több mint harmada (37,2%) a családdhoz, negyede (23,1%) a helyben élő rokonokhoz, 13 százaléka a szomszédokhoz, további egytizede távolabb élő rokonokhoz tud fordulni szükség esetén. Az önkormányzatra a háztartások mindössze 5 százaléka számít, és ennél is alacsonyabb (1%) azoknak az aránya, akik civil szervezettől vagy egyháztól várnának anyagi támogatást (33. táblázat). Ez azt jelzi, hogy a környéken nincsenek pénzügyi segélyezéssel foglalkozó egyesületek, alapítványok, és – az adatok szerint – az egyház sem aktív ezen a téren. A „Hét falu – egy hálózat” projektnek (ahogy a többi ilyen típusú, uniós finanszírozású programnak) nincs lehetősége pénzügyi támogatást nyújtani a célcsoport számára, de az eszközök és módszerek is egészen más irányúak. (Ezzel együtt egyértelmű, hogy a mélyszegénységben élő családok legfőbb problémája a pénz hiánya; segélyezésük, anyagi támogatásuk így szükséges, de nem elégséges.)

A roma és nem roma családok körében közel azonos (35%, illetve 39%) a családi segítségre számító aránya. A cigány háztartások viszont nagyobb mértékben (27,6%) tudnak segítséget kérni helyi rokonaiktól, mint a nem cigányok (16,2%). Az önkormányzathoz a nem roma háztartások közül többen (6,4%) tudnak fordulni, mint a cigány családok körében (3,5%) (33. táblázat).

33. táblázat: „Ha elfogy a pénze, hova tud segítségért fordulni?”, az összes háztartás, a roma és nem roma háztartások száma és aránya

Kihez tud fordulni?	Háztartások		Roma háztartások		Nem roma háztartások	
	száma, db	aránya, %	száma, db.	aránya, %	száma, db.	aránya, %
családhoz (nagyszülőkhöz/szülőkhöz/gyerekekhez)	225	37,1	130	35,2	92	39,3
rokonokhoz a településen	140	23,1	102	27,6	38	16,2
rokonokhoz más településen	61	10,0	41	11,1	20	8,5
szomszédokhoz	81	13,3	55	14,9	26	11,1
önkormányzathoz	28	4,6	13	3,5	15	6,4

Kihez tud fordulni?	Háztartások		Roma háztartások		Nem roma háztartások	
	száma, db	aránya, %	száma, db.	aránya, %	száma, db.	aránya, %
alapítványhoz, egyesülethez	5	0,8	3	0,8	2	0,9
egyházhoz	5	0,8	3	0,8	2	0,9

Lakáshelyzet

A lakáshelyzetre vontakó néhány kérdés elemzése egyértelműen tükrözi a minta összetételét, illetve **a mélyszegénységben élő családok lakhatási nélkülözését, katasztrofális lakáskörülményeit.** Az még nem annyira meglepő, hogy a háztartások harmadában (35,6%) nincs külön gyerekszoba, közel tizedükből (8,5%) pedig hiányzik a külön konyha. Az már azonban – még a minta ismeretében is – igen, hogy 29-32 százalék közötti azoknak a családoknak az aránya, amelyek otthonaiban nincs vezetékes víz, vécé. A cigány háztartások egyaránt harmadában nincs vezetékes víz (33,1%) és fürdőszoba (33,6%), 37 százalékukból hiányzik a vécé. A nem cigány családok körében ennél 11-14 százalékponttal alacsonyabbak (de így is nagyon magasak) ezek az arányok (21,7%-23%). Az „abszolút szegénységben” élő háztartások lakáshelyzete a legrosszabb: közel 40-40 százalékuk otthonában nincs gyerekszoba, víz, fürdőszoba, vécé (34. táblázat).

34. táblázat: Az összes háztartás, a roma és nem roma, az „abszolút szegény” háztartások lakáskörülményeinek jellemzői, a háztartások száma és aránya

Nincs a lakásban...	Összes háztartás		Roma háztartások		Nem roma háztartások		„Abszolút szegénységben élő” háztartások	
	száma, db.	aránya, %	száma, db.	aránya, %	száma, db.	aránya, %	száma, db.	aránya, %
külön konyha	52	8,5	34	9,1	17	7,2	27	11,0
gyerekszoba	211	35,6	133	36,3	77	34,5	97	39,9
vezetékes víz	176	28,7	124	33,1	51	21,7	91	37,1
fürdőszoba	180	29,3	126	33,6	53	22,6	100	40,8
vécé	194	31,6	139	37,1	54	23,0	106	43,3

8. Gyerekek részvétele a „Hét falu – egy hálózat” programban

A háztartásra vonatkozó kérdőívből vannak információink arról, hogy a 18 éven aluli gyerekek részt vettek-e a „Hét falu – egy hálózat” projekt különböző elemeiben (nem a gyerekekről, hanem a háztartásokról vannak adataink). Eszerint az összes válaszadó háztartás (nem csak a gyerekesek) közel 40 százaléka (242) mondta azt, hogy a gyerek, a gyerekek részt vesznek a projekt egy vagy több programjában, szolgáltatásában. **Csak a 18 éven aluli gyereket nevelő családokat tekintve: kétharmadukban (67,3%) a gyerekek kapcsolatba kerültek egy vagy több tevékenységgel; ez 218 családot jelent (35. táblázat).** Fontos, hogy a gyerekes háztartások egyaránt tizedében a gyerekek több (négy, illetve hat) projektelemben is érintettek voltak. A legmagasabb azoknak az aránya (17,6%), akiknek gyerekeik két különböző programban/szolgáltatásban vettek részt.

A gyerekes családok között azoknak a legmagasabb az aránya, akiknek gyerekeik közösségi programokon vettek részt (61,1%), bejártak a közösségi házakba (56,2%) és kirándulni voltak (41,1%). Eszerint 150-200 családból egy vagy több gyerek részese volt ezeknek a programoknak, szolgáltatásoknak. További három szolgáltatástípus esetében (képzés, tanfolyam; tanodai foglalkozás, nyári tábor) 21-28 százalékosak a részvételi arányok. A civil műhely, amelyre a gyerekes családok 4 százalékából mentek el gyerekek, elsősorban nem ezt a korosztályt célozza. (Volt példa azonban arra, hogy szüleikkel együtt ők is részt vettek ezeken.) (35. táblázat). (A 37. táblázat

tartalmazza az egyes szolgáltatásokban, programokban résztvevő gyerekes háztartások arányait a projekt mind a hét településén. Ezek az elemszámok viszont nagyon kicsik, így csak tájékoztató jellegűek lehetnek.)

35. táblázat: Azoknak a gyerekes háztartásoknak az arányai, amelyeknek gyerekei részt vettek a „Hét falu – egy hálózat” projektben, összes háztartás és gyerekes háztartások száma, megoszlása

Szolgáltatás, program típusa	Összes háztartás		Gyerekes háztartások	
	Részvételi arány, háztartások, % (100%= 616 háztartás)	Résztvevő háztartások száma, db	Részvételi arány, háztartások, % (100%= 324 háztartás)	Résztvevő háztartások száma, db
képzés, tanfolyam, tréning	11,7	72	20,7	67
bejárt a közösségi házba	33,0	203	56,2	182
tanodai foglalkozás	14,0	86	24,7	80
kirándulás	23,5	145	40,1	131
közösségi program, nap	35,6	219	61,1	198
nyári tábor	16,7	103	28,1	91
civil műhely/kerekasztal	2,0	12	3,7	12
Összes szolgáltatás, program, fő	39,3*	242**	67,3*	218**

*Az egy vagy több szolgáltatásban résztvevő háztartások aránya. ** Az egy vagy több szolgáltatásban résztvevő háztartások száma (a több programelemben is résztvevők egyszer vannak számolva.)

A megkérdezettek túlnyomó többsége nagyon hasznosnak, jónak ítélte azokat a projekttevékenységeket, amelyekben – elmondásuk szerint – gyerekük vagy gyerekeik részt vettek. Az értékelés így persze csak közvetett, de – a civil műhelyt kivéve – minden program- vagy szolgáltatástípus terén 90 százalék feletti a „nagyon hasznos, jó” válaszok aránya (36. táblázat).

36. táblázat: A megkérdezett háztartások értékelésének megoszlásai, %

Szolgáltatás, program típusa	Értékelés			
	nagyon hasznos, jó, %	közepes, %	értelmetlen, haszontalan, %	Összesen, %
képzés, tanfolyam, tréning	98,6	1,4	0,0	100,0
bejárt a közösségi házba	92,1	7,4	0,5	100,0
tanodai foglalkozás	94,2	4,7	1,2	100,0
kirándulás	98,0	2,0	0,0	100,0
közösségi program, nap	93,6	6,4	0,0	100,0
nyári tábor	96,1	2,9	1,0	100,0
civil műhely/kerekasztal	83,8	16,7	0,0	100,0

37. táblázat: Azoknak a gyerekes háztartásoknak az arányai, amelyeknek gyerekei részt vettek a programokban, szolgáltatásokban, településenként %

Település	képzés, tanfolyam, tréning	bejárt a közösségi házba	tanodai foglalko- zás	kirándu- lás	közösségi program, nap	nyári tábor	civil műhely/ kerek- asztal	Összes válaszadó gyerekes háztartás száma, db.
Bükkszentmárton	30,8	57,7	15,4	34,6	53,8	30,8	0,0	26
Egerbakta	14,8	50,6	21,0	37,0	60,5	23,5	2,5	81
Hevesaranyos	23,8	57,1	35,7	40,5	54,8	33,3	7,1	42
Sírok	18,3	46,7	25,0	40,0	56,7	28,3	0,0	60
Szajla	26,0	72,0	30,0	44,0	74,0	28,0	6,0	50
Szúcs	20,5	59,1	13,6	45,5	68,2	27,3	4,5	44
Terpes	19,0	57,1	38,1	42,9	52,4	33,3	9,5	21
Összes gyerekes háztartás	20,7	56,2	24,7	40,1	61,1	28,1	3,7	324